

Črke in glasovi

Slovenski knjižni jezik ima **29 glasov**, ki jih zapisujemo s **25 črkami**.

Tako črke kot glasove delimo na:

- **samoglasnike** (zapisujemo jih s črkami *a, e, i, o, u*) in
- **soglasnike** (zapisujemo jih z vsemi drugimi črkami).

Knjižni in neknjižni jezik

- **knjižni jezik**
 - knjižni zborni (zahteva dosledno upoštevanje in poznavanje vseh jezikovnih pravil),
 - knjižni pogovorni (jezikovnih pravil ne upošteva popolnoma)
- **neknjižni jezik** (ne upošteva jezikovnih pravil).

Beseda in besedna zveza

Beseda je natančno določeno zaporedje črk oziroma glasov, ki jih med sabo ni mogoče zamenjati, saj je le tako zagotovljen njen pomen.

Besede so med sabo v različnih odnosih.

- **Sopomenke** so besede, ki imajo enak (ali skoraj enak) pomen (*kuža – pes*).
- **Protipomenke** so besede z nasprotnim pomenom (*velik – majhen*).
- **Podpomenke** so besede z ožjim pomenom, **nadpomenke** pa besede s širšim pomenom (*novinar – poklic, vrtnica – roža*).
- **Besedna družina** je skupina besed, ki ima isti besedni koren (**pisati**, **pisarna**, **pisatelj**). Besedni koren je del besede, ki besedi daje pomen.

Besedne zveze so sestavljene iz smiselno povezanih besed, ki jih je mogoče zamenjati s sopomenko (*naš kuža, naš pes*).

Stalne besedne zveze so sestavljene iz smiselno povezanih besed, ki jih ni mogoče zamenjati s sopomenko (*morski pes*, ne moremo reči *morski kuža*).

Besedne vrste

Glagol je ena od štirih glavnih besednih vrst. Označuje dejanje in dogajanje.

Po njem se sprašujemo z vprašalnici:

- **kaj** kdo **počne/kaj** kdo **del**a (*pišemo, koplje, telefonira, vozi, poje, barva*),
- **kaj** se s kom **dogaja** (*piha, dežuje, ne sneži*).

Oglej si, kaj mu določamo.

OSEBA	ŠTEVILO	ČAS	NAKLON
1. OSEBA: <i>berem</i>	EDNINA: <i>berem</i>	SEDANJIK: <i>berem</i>	POVEDNI: <i>berem</i>
2. OSEBA: <i>bereš</i>	DVOJINA: <i>bereva</i>	PRETEKLIK: <i>sem bral</i>	POGOJNI: <i>bi bral</i>
3. OSEBA: <i>bere</i>	MNOŽINA: <i>beremo</i>	PRIHODNJIK: <i>bom bral</i>	VELELNI: <i>beri</i> Velelnik glagolov na -či: <i>reci, peci, teci ...</i>

Glagol pozna tudi **neosebne glagolske oblike**:

- **nedoločnik** (*kuhati*):
 - konča se na -ti, -či,
 - stoji ob naklonskih glagolih (*morati, želeti, smeti, znati ...*) in
 - ob glagolih, ki pomenijo začetek ali konec (*začeti, končati, prenehati, nadaljevati*);
- **namenilnik** (*kuhat*):
 - konča se na -t, -č,
 - stoji ob glagolih premikanja (*iti, peljati, skočiti, teči*).

Posebej pozorni moramo biti zlasti na oblike glagola *biti*. Za moški spol se glasijo:

SEDANJIK	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA	PRETEKLIK	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
1. oseba	<i>sem/nisem</i>	<i>sva/nisva</i>	<i>smo/nismo</i>	1. oseba	<i>sem bil/nisem bil</i>	<i>sva bila/nisva bila</i>	<i>smo bili/nismo bili</i>
2. oseba	<i>si/nisi</i>	<i>sta/nista</i>	<i>ste/niste</i>	2. oseba	<i>si bil/nisi bil</i>	<i>sta bila/nista bila</i>	<i>ste bili/niste bili</i>
3. oseba	<i>je/ni</i>	<i>sta/nista</i>	<i>so/niso</i>	3. oseba	<i>je bil/ni bil</i>	<i>sta bila/nista bila</i>	<i>so bili/niso bili</i>

PRIHODNJIK	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
1. oseba	<i>bom/ne bom</i>	<i>bova/ne bova</i>	<i>bomo/ne bomo</i>
2. oseba	<i>boš/ne boš</i>	<i>bosta/ne bosta</i>	<i>boste/ne boste</i>
3. oseba	<i>bo/ne bo</i>	<i>bosta/ne bosta</i>	<i>bodo/ne bodo</i>

Samostalnik poimenuje osebe, živali, rastline, predmete in pojme (*Tine, pes, roža, stol, prijateljstvo*).

Po njem se sprašujemo z vprašalnici za sklone.

Določamo mu:

SPOL	ŠTEVILO	SKLON
MOŠKI: <i>konj</i>	EDNINA: <i>konj</i>	IMENOVALNIK: <i>kdo ali kaj</i>
ŽENSKI: <i>kobila</i>	DVOJINA: <i>konja</i>	RODILNIK: <i>koga ali česa</i>
SREDNJI: <i>žrebe</i>	MNOŽINA: <i>konji</i>	DAJALNIK: <i>komu ali čemu</i>
		TOŽILNIK: <i>koga ali kaj</i>
		MESTNIK: <i>o/pri kom ali o/pri čem</i>
		ORODNIK: <i>s kom ali s čim</i>